

актуальним є розвиток сільського та еко-туризму, який дозволяє вирішувати ряд важливих соціально-економічних питань. Але туризм не слід вважати панацеєю. Його роль у розвитку депресивних регіонів України досить важлива, але не головна. Національна економіка не вичерпала можливостей розвитку традиційних форм господарського освоєння простору. Тому лише оптимальне поєднання промислових, сільськогосподарських і рекреаційно-туристичних технологій взаємодії суспільства і природи дозволить вивести депресивні регіони з глибокої соціально-економічної кризи і надасть їм імпульсу для сталого розвитку туризму та інших галузей економіки.

Список використаних джерел:

1. Николаенко Д. В. Рекреационная география. - М.: Владос, 2001.
2. Гладкий Ю. Н., Чистобаев А. И. Регионоведение: Учебник. - М.: Гардарики, 2002;
3. Заставний Ф. Депресивність регіонів України. - Львів, 2006; Глобалізація.
4. Смаль І. В. Світовий досвід розвитку екологічного туризму // Український географічний журнал. - 2003. - №4. ;
5. Местні Л. Зміна орієнтирів міжнародного туризму // Стан світу - К.: Інтелсфера, 2002.
6. <http://www.greentour.com.ua>.

10.11.2015

УДК 658-049.5

Фісуненко П.А.

к.е.н., доцент кафедри обліку економіки і управління персоналом підприємства
ДВНЗ «ПДАБА»

Примуш Ю.С.

к.е.н., доцент кафедри обліку економіки і управління персоналом підприємства
ДВНЗ «ПДАБА»

Лажє М.В.

асистент кафедри обліку економіки і управління персоналом підприємства,
ДВНЗ «ПДАБА»

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Зроблено аналіз сутності поняття економічної безпеки як складової сталого розвитку. Були проаналізовані основні підходи авторів до визначення економічна безпека. Аналіз останніх публікацій українських науковців присвячених визначенню сутності поняття «економічна безпека», свідчить про недостатню увагу авторів до визначення ролі системи управління в досягненні необхідного рівня безпеки. Виділено два підходи авторів до визначення безпеки. З урахуванням існуючих методик і визначень можна зробити наступний висновок підтримка підприємства у стані економічної безпеки – головна передумова сталого розвитку.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, внутрішні і зовнішні загрози, захист, сталий розвиток.

**ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАК
СОСТАВЛЯЮЩАЯ
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ**

Аннотация. Сделан анализ сущности понятия экономической безопасности как составляющей устойчивого развития. Были проанализированы основные подходы авторов к определению экономической безопасности. Анализ последних публикаций украинских ученых посвященных определению сущности понятия «экономическая безопасность», свидетельствует о недостаточном внимании авторов к определению роли системы управления в достижении необходимого уровня безопасности. Выделены два подхода авторов к определению безопасности. С учетом существующих методик и определений можно сделать следующий вывод: поддержка предприятия в состоянии экономической безопасности - главная предпосылка

**ECONOMIC SECURITY AS A COMPONENT
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

Abstract. The analysis of the essence of the concept of economic security as part of sustainable development. Were analyzed main approaches of authors to determine economic security. Analysis of recent publications Ukrainian scientists devoted to defining the essence of the concept of "economic security", indicates insufficient attention of authors to determine the role of management in achieving the required level of security. Authors distinguished two approaches to determining safety. Taking into account existing methodologies and definitions can conclude the following support enterprises in a state of economic security - the main prerequisite for sustainable development.

устойчивого развития

Keywords: economic security, enterprise,

Ключевые слова: экономическая безопасность, internal and external threats protection, предприятие, внутренние и внешние угрозы, защита, sustainable development. устойчивое развитие.

Вступ. Поняття економічна безпека в науковій літературі обумовлена ринковою трансформацією економіки України, і як наслідок цього, прагненням виходу на світові ринки, поглибленням інтеграційних зв'язків тощо. Розвиток ринкових механізмів в економіці України значно посилює вплив факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств. Ризики що виникають у підприємницькій діяльності викликають об'єктивну необхідність вивчення різного роду загроз, причин, що їх викликають та засобів їх попередження або подолання. Ці обставини потребують створення надійної системи економічної безпеки. Дослідження проблеми економічної безпеки на рівні підприємства ставить перед власниками бізнесу завдання з пошуку адекватного балансу внутрішніх можливостей організації та оточуючого середовища з метою продовження ефективної роботи підприємства на ринку. З точки зору методологічного розв'язання цих завдань необхідне попереднє вивчення характеристик притаманних економічній безпеці на мікрорівні, що стане у нагоді для більш детальної конкретизації основних її аспектів та правильній розстановці пріоритетів у процесі побудови системи економічної безпеки на підприємстві. Наукова обґрунтованість різних напрямів економічної безпеки підприємства, їх систематизація та узагальнення надасть можливість власникам бізнесу зробити адекватний вибір щодо застосування кожного окремого підходу, допоможе зосередити увагу на ключових аспектах економічної безпеки підприємства в рамках певного виду економічної діяльності та дозволить покращити її результати.

З часу отримання суверенітету нашою державою почалися дослідження питань економічної безпеки. На початкових етапах це були наукові теоретичні розробки, які не були відомі широкому колу громадськості. Та глибока криза, якої зазнала економіка України всередині 90-х, зумовила необхідність серйозного ставлення до цієї проблеми. Їй були присвячені праці та публікації багатьох учених і спеціалістів, практичним втіленням яких стало затвердження Концепції економічної безпеки України (1998 р.) як основного документа, що регулює питання державної безпеки.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження економічної безпеки як складової сталого розвитку, на основі розгляду теоретичних та методичних підходів, проведення аналізу основних тенденцій.

Результати. У літературі досліджень на тему безпеки наведено достатня кількість визначень як безпеки, так і економічної безпеки підприємств. Відзначимо, що в перекладі з грецького «безпека» означає «володіти ситуацією», тобто, безпека – це такий стан суб'єкта, при якому ймовірність зміни властивих цьому суб'єкту якостей та параметрів його зовнішнього середовища незначна, менше певного інтервалу. Фактично визначення безпеки говорить про ідеологію, яка закладається в теорію безпеки і потім втілюється на практиці.

Різним аспектам економічної безпеки присвячено багато наукових праць вітчизняних та західних вчених серед них Т. Васильців, М. Белокурова, І. Бланк, А. Ткаченко, Є. Олейников, О. Резніков, І. Мішина, В. Міщенко, О. Молодід, М.Чорна, В.Шлемко, С. Шкарлет, С. Ільшанко, Г. Козаченка, С. Покропивний, В. Пономарьова та ін.,

Український науковець І.Г.Мішина вважає, що економічна безпека – це економічні відносини з приводу досягнення такого рівня розвитку економіки, при якому здійснюється ефективно задоволення потреб і гарантований захист інтересів усіх суб'єктів економіки, навіть при несприятливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища [1, с. 67]. Прийняття такого визначення свідчить про те, що економічна безпека є системною категорією, якій властиві наступні елементи: незалежність, стійкість, спроможність до саморозвитку, ймовірнісний характер, цілеспрямованість, суперечливість, керованість.

На сьогодні погляди авторів до визначення безпеки діляться на два підходи. Перший підхід базується на використанні поняття загрози. Другий підхід, уникаючи вживання поняття загрози у визначенні безпеки, базується на економічних поняттях досягнення мети функціонування підприємства. Між тим слід зазначити, що підприємство - це в першу чергу об'єкт економічних відносин. Власнику (засновнику, учаснику, акціонеру) підприємства

перш за все важливо досягти поставленої ним мети, яка, як правило, носить економічний характер. Боротьба з погрозами як така найчастіше не є метою створення та володіння підприємством власником, ведення ним економічної діяльності. Втім, міркування економічної доцільності ведення боротьби із загрозами напевно викличе інтерес власника, оскільки це безпосередньо зачіпає його матеріальні інтереси, оскільки ведення цієї боротьби вимагає здійснення витрат, а вираш неочевидний. Таким чином, з економічної точки зору видається природним, що визначення безпеки має гуртуватися переважно на економічних поняттях. В силу хоча б цих міркувань ми вважаємо другий підхід до визначення безпеки більш правильним з економічної точки зору. Також варто зазначити, що термін «безпека підприємства» практично близький до терміну «економічна безпека підприємства», саме в силу того, що підприємство - це в першу чергу об'єкт

Вчений В.С. Гусев відзначає, що загроза це будь-який конфлікт цілей з зовнішнім середовищем або внутрішньою структурою і алгоритмами функціонування [2, с. 11].

Натомість інший науковець В.І. Ярочкін трактує загрозу як реально чи потенційно можливі дії або умови навмисного або випадкового (ненавмисного) порушення режиму функціонування підприємства шляхом нанесення матеріальної (прямої або непрямої) шкоди, що призводить до фінансових втрат, включаючи і упущену вигоду [3, с. 14]. Порівнюючи ці два трактування видно що ці визначення істотно різняться між собою. Визначення, дане В.С. Гусевим, відрізняється тим, що загроза безпосередньо не пов'язується з нанесенням шкоди, а лише з порушенням «ідеально безконфліктних» умов функціонування. Оскільки підприємства існують в ринкових, тобто змагальних, умовах, то протиріччя, конфлікти є завжди. Виходячи з цього визначення, можна відразу зробити висновок, що у функціонуючого підприємства завжди є загрози економічної безпеки в розумінні загрози по В.С. Гусеву. Також позитивним є те, що В.С. Гусев вводить у визначення мету підприємства. До плюсів цього визначення можна також віднести і констатацію того факту, що структура та алгоритми роботи підприємства можуть нести в собі загрозу самому підприємству. Визначення загрози за В.І. Ярочкіним є наступна фаза розвитку конфлікту, що виник по В.С. Гусеву. При цьому факт наявності загрози констатується лише тільки після нанесення збитку підприємству, що знижує цінність визначення. Також варто зазначити, що порушення нормального функціонування не завжди проводиться шляхом прямого нанесення матеріального збитку. У свою чергу ми вважаємо, що загроза - це такий розвиток подій, дія (бездіяльність), в результаті яких з'являється можливість або підвищується ймовірність порушення нормального функціонування підприємства та недосягнення ним своїх цілей, зокрема нанесення підприємству будь-якого виду збитку.

Таким чином, економічну безпеку підприємства можна розглядати як одну з складових загального поняття «безпека». Будь-який збиток рано чи пізно отримує оцінку в грошовому виразі, тобто може бути виділена суто економічна складова збитку.

Особливу увагу автори приділяють ресурсно-функціональному підходу до вивчення економічної безпеки. Традиційно розглядаються такі функціональні складові діяльності підприємства: техніко-технологічна, фінансова, правова, екологічна, кадрова, інформаційна, силова. Головна ідея прихильників даного напрямку полягає в найбільш ефективному використанні ресурсів за для забезпечення захисту від загроз, і як наслідок, отримання динамічного розвитку підприємства. В рамках даного підходу проводиться ретельне вивчення використання і розподілу ресурсів підприємства, досліджуються основні процеси, розробляються заходи щодо підтримки високого рівня економічної безпеки.

Є. Олейников економічну безпеку розглядає як «... стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для подолання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства тепер і в майбутньому» [4, с. 9]. Козаченко Г.В., Пономарьов В.П. розглядають економічну безпеку підприємства «як гармонізацію в часі і просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних з ним суб'єктів зовнішнього середовища, що діють поза межами підприємства» [5, с. 2]. та в цьому випадку не розглядається спроможність системи підприємства ефективно управляти ресурсами з метою забезпечення певного резерву стійкості для адекватної реакції на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Інший науковець - Капітула С.В. вважає, що економічна безпека є найважливішою складовою безпеки підприємства, та пропонує інтерпретувати її як захищеність

підприємства, а саме: його капіталу, персоналу, матеріальних і нематеріальних активів, прав, позицій на ринках, іміджу і перспектив його подальшого розвитку від негативного впливу сукупності економічних ендогенних і екзогенних факторів [6, с. 142].

Дубицький Д.П. у своїх працях проаналізував підходи до визначення категорії економічної безпеки підприємства та виділив наступні: підхід протидії негативному впливу факторів середовища, ресурсно-функціональний, системний, підхід гармонізації економічних інтересів [7, с. 158]. Такий аналіз підходів показав, що використання системного підходу є найбільш універсальним та дозволяє поєднати найкращі елементи всіх перерахованих підходів.

Камишнікова Е.В. наголошує на тісному взаємозв'язку прибутку з економічною безпекою підприємства, та пропонує розглядати категорію «економічна безпека підприємства» як можливість ефективно досягати основної цілі діяльності підприємства в ринковій економіці. Тобто це одержання прибутку за рахунок ефективного виконання підприємством функцій в умовах впливу зовнішніх та внутрішніх загроз його діяльності [8, с. 78]. При цьому здатність генерувати прибуток вона розглядає не стільки з погляду одержання короткострокової вигоди, скільки з метою забезпечення високого потенціалу розвитку й зміцнення відтворювальних можливостей підприємства.

Яценко Н.М. та Михайлюк С.О. розглядають економічну безпеку підприємства як підсистему національної економічної безпеки і визначають її як економічний стан підприємства, сталий по відношенню до внутрішніх і зовнішніх змін фінансово-господарської діяльності, не пов'язаної з форс-мажорними обставинами [9, с. 79]. Таке визначення розглядає економічну безпеку в статиці і не враховує необхідність відповідної реакції на зміни, що відбуваються.

І. Белоусова пропонує трактування економічної безпеки як «... збалансований безупинний і сталий розвиток, що досягається за використання всіх ресурсів і підприємницьких можливостей, за якими гарантується найбільш ефективне їх використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного і соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам), забезпечення стабільного функціонування підприємства сьогодні і в майбутньому» [10, с.10]. Це визначення економічної безпеки має ряд переваг: підкреслюється стан ефективного використання ресурсів, як головна умова цілей бізнесу; відмічається наявність загроз; пропонується вивчення безпеки у часі, але характеристика захищеності підприємства є не достатньо вираженою та напряму залежить від головної ідеї цього напрямку – ефективного використання ресурсів. Слід зазначити, що велика кількість послідовників даного підходу розглядають економічну безпеку як постійний безперервний процес, пропонують проводити заходи з тактичного та стратегічного планування безпеки підприємства.

Протидіяти небезпеці можливо за двома способами [11, с. с. 113; 115]: активним (ситуація небезпеки знижується або не допускається за допомогою вживання запобігаючих заходів) та пасивним (заходи з подолання небезпечної ситуації розпочинають після її настання). Пріоритет залишається за активним гарантуванням безпеки, яке найбільш доцільне у випадку відносної стабільності та передбачуваності. Зрозуміло, що на практиці виникають ризикові, так звані форс-мажорні ситуації, які неможливо прогнозувати, наприклад, різке погіршення ситуації в країні, в такому випадку набуває актуальності пасивний підхід до вирішення проблеми. Висновками деяких вчених відносно ефективного використання ресурсів є отримання стабільного функціонування, динамічного або стійкого розвитку підприємства [12, с. 250].

На практиці дані критерії достатньо важко оцінити, в силу того, що в залежності від ринкової ситуації змінюється й уявлення про них. Однак, такі ідеї можуть стати орієнтиром того, до чого треба прагнути у майбутньому. На нашу думку, ресурсно-функціональний має комплексний характер, оскільки об'єктами його дослідження виступають найважливіші чинники діяльності підприємства, які мають безпосередній вплив на забезпечення та підтримку його економічної безпеки. Однак, цю перевагу можна розглядати і як недолік, тому що всеосяжне вивчення діяльності підприємства можна ототожнити з оцінкою ефективності його економічної діяльності, в такому випадку втрачається саме бачення економічної безпеки. До того ж, ресурси підприємства представляють перш за все його

внутрішнє середовище, разом з тим втрачається увага до стану зовнішнього оточення, як головного джерела цих ресурсів.

Висновки. Підсумовуючі дослідження слід відзначити, що вище перелічені підходи до вивчення економічної безпеки підприємства тісно переплітаються один з одним, але не один з них неможливо назвати досконалим. Кожен із дослідників додає до існуючих характеристик безпеки свої власні уточнення, спільна ідея, яка впливає з усіх визначень полягає в наступному: підтримка підприємства у стані економічної безпеки – головна передумова сталого розвитку, сприяє подальшому вдосконаленню соціально-економічної та екологічної сфери, що узгоджені з загальнонаціональними інтересами, та наявність дієвого, ефективного механізму виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз та протистояння їм.

Список використаних джерел:

1. Мішина І.Г. Сутність та елементи економічної безпеки, їх значимість в процесі реалізації національної безпеки країни. / І.Г. Мішина // Науковий журнал "Вісник технологічного університету поділля. – 2003. – № 2, Т.1. - С. 66-69.
2. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов [Гусев В. С., Демин В. А., Кузин Б. И. и др.]. - СПб: Очарованный странник, 2001. – 288 с.
3. Ярочкин В.И. Система безопасности фирмы: 3-е изд., перераб. и доп / В.И. Ярочкин. — М.: Ось-89, 2003. —352 с.
4. Основы экономической безопасности : государство, регион, предприятие, личность / под ред. Е. А. Олейникова. – М. : Бизнес-школа; Интел-Синтез, 1997. – 288 с.
5. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємств: сутність і передумови формування / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов // Теорія та практика управління у трансформаційний період: Зб. наук. праць. – 2001. – Т. 3. - С. 3 -7.
6. Капитула С.В. Сущность и классификация экономической безопасности предприятия / С. В. Капитула // Вісник Криворізького технічного університету: зб. наук. праць. – 2003. – Вип. 1.– С. 142-144.
7. Дубицький Д.П. Методологічні особливості оцінки економічної безпеки підприємства та аналізу зовнішньоекономічної діяльності / Д.П.Дубицький // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки. – 2009. – Вип. 3 (30). -- С. 157-160.
8. Камышникова Э. В. Оценка уровня экономической безопасности машиностроительного предприятия / Э. В. Камышникова // Бизнес Информ. – 2009. - № 7. – С. 77-81.
9. Яценко Н.М. Регіональна економічна безпека у контексті національної економічної безпеки / Н.М. Яценко, С.О. Михайлюк // Наукові праці Донецького державного технічного університету. – 2001 – Вип. 37. – С. 78-82.
10. Белоусова І. А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства / І. А. Белоусова. – Київ : Дорадо-Друк, 2010. – 430 с.
11. Економічна безпека підприємств, організацій та установ. Навч. посіб. / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
12. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. / Т.Г. Васильців – Львів: Арал, - 2008. – 384 с.
13. Бровкін Ю.О. Підходи до вивчення поняття економічної безпеки підприємства / Ю.О. Бровкін // Теорія і практика економіки та управління промисловими підприємствами. - - 2015 - №1(17)- С. 122-128.
14. Шемаєва Л.Г. Забезпечення економічної безпеки підприємства на основі управління стратегічною взаємодією із суб'єктами зовнішнього середовища: Монографія / Л.Г. Шемаєва. – Рада нац. безпеки і оборони України, Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки. – К.: НІМБ, 2009. – 357 с.

23.12.2015

УДК 339.13

Фомюк О.С.
студентка

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

**МАРКЕТИНГОВА КОРОТКОЗОРІСТЬ: ТОВАР ДЛЯ ВИРОБНИКА, А НЕ
ДЛЯ СПОЖИВАЧА**